

D

Debatstafet:

NAVNELEG:
identitetsstrategier på vej
ind i det nye årtusinde

Kvinder, Køn og Forskning?
Eller Køn og Forskning?

Foreningen for Kvinde- og Kønsforskning? Eller Foreningen for Kønsforskning. Eller ...? Med udgangspunkt i foreningens og tidsskriftets navn har vi bedt to fremtrædende kvinder om at tage hul på vores nye debatstafet. Hvilke signaler sender foreningens og tidsskriftets navne, og er de dækkende? I forhold til hvad og hvem? Skal dobbeltbetegnelsen "køn og kvinde" fortsat profileres, eller skal "kvinde" udgå af såvel tidsskriftets navn som foreningens? Skal "køn" udgå? Beholder man sit fødenavn, eller skal der andre navne til døbefonten, når identiteten bevæger sig? Hvad er konsekvenserne af de forskellige strategier? Hvilke aktører, områder og strategier ekskluderes eller inkluderes i de forskellige navneforslag? Mænd? Børn? Minoriteter? Pluralisme og heterogenitet? Entydighed og fælles træk? Aflyser vi kvindeforskningen ved at fjerne dobbeltbetegnelsen, og hvor ligger solidariteten og bestræbelserne på empowerment? Bente Rosenbeck og Iris Rittenhofer giver hver deres bud.

Rosenbeck giver stafetten videre til Anette Borchorst og Helle Balsbye, mens Rittenhofer giver sin videre til Cathrine Hasse.

E

B

A

T

Iris Rittenhofer:

**EN FORENING FOR
KVINDER ELLER EN
FORENING FOR
KØNSFORSKNING?**

*T*iden er ikke løbet fra Foreningen for Kvinde- og Kønsforskning. Men tiden er løbet fra foreningens navn. Foreningen bør gennemføre en længe tiltrængt navneændring til Forening for Kønsforskning i Danmark.

Kønsforskning er meget mere end målforskning eller anvendt forskning. Den bidrager ikke kun med viden, men især også med nytænkning, både hvad angår forskningen selv og det samfund, forskningen befinder sig i. Det bør komme til udtryk i det, der umiddelbart tegner vores profil udadtil: Foreningens navn.

Årtusindskiftet er en oplagt anledning til at tage dette skridt. Foreningens navn udsender i dag en række uheldige signaler. Kvinder *er* ikke køn. De har et køn – ligesom mænd.

Foreningen er en forskningsforening. Som sådan skal den i sit arbejde ud fra målsætningerne tage højde for de udviklinger, der sker i kønsforskningen. Siden midten af 1980'erne står det klart, at kønsforskningens metode- og teoridannelser afviser polariseringer som enten kvinde- eller mandeforskning. Det er ikke længere muligt at tænke og analysere kvinde uden samtidig også at tænke og analysere mand. Og vice versa.

Det er køn, der står i cen-

trum, men køn kan ikke forstås som en essens, men skal derimod opfattes som en kategori, der materialiserer sig i en mangfoldighed af sociale relationer (herunder forskningen). Derfor kan vi heller ikke længere tage udgangspunkt i en kønsforskel, men må tage udgangspunkt i de mangfoldige relationer, vi udtrykker som køn. Set fra forskningens perspektiv, signalerer foreningens nuværende navn ikke ligefrem aktualitet, men traditionalisme og tilbageståenhed. Set i det perspektiv er foreningens nuværende navn tæt på at virke uprofessionelt.

Kønsforskning som forskningsområde har bevæget sig væk fra at være et kvindearbejde. I dag udfører både mænd og kvinder kønsforskning. Der findes kvinder, der arbejder med mandeforskning, og mænd, der arbejder inden for kvindeforskning. Meget tyder på, at der i dag findes flere forskere og studerende uden for de deciderede kønsforskningcentre end inden for. Den mangfoldighed og kompleksitet er ikke repræsenteret under det nuværende navn. Det betyder blandt andet, at et stort medlemspotentiale måske ikke nås. Det gør den ikke attraktiv for en del studerende og forskere, der i dag arbejder med kønsforskning, eller for andre interesserede. Navnet fanger heller ikke opmærksomheden hos de såkaldte og hyppigt refererede "unge", der i dag ikke definerer sig selv primært som kvinde eller mand, men som person, og som ikke længere opfatter køn som en umiddelbar hindring. Set i dette per-

spektiv udtrykker og nærmest cementerer foreningens nuværende navn gammeldags tænkning i uheldige polariseringer. En navneforandring er derfor et nødvendig skridt væk fra polariseringer og hen imod en tiltrængt signalering af professionalisme.

Foreningens nuværende navn kan læses som udtryk for kønsforskningens historiske oprindelse i kvindeforskningen og ikke mindst i kvindebevægelserne. Historie er foranderlighed. At huske historien betyder at tillade forandring. Hvis kønsforskningen profileres og synliggøres som fagområde, vil dens historiske rødder lige så lidt blive glemt som alle andre fagområders.

Foreningens første par sko er blevet for små og for slidte til at bære foreningen ind i det nye årtusinde. Vi trænger til et par nye og større. Jeg vil derfor foreslå navnet Foreningen for Kønsforskning i Danmark. Det er en paraplybetegnelse, der signalerer åbenhed for kønsforskningens mangfoldighed og for mangfoldigheden af alle de, der interesserer sig for køn eller forskningsmæssigt arbejder med køn.

Iris Rittenhofer, forskningsadjunkt. Ph.d. og forkvinde for Foreningen for Kvinde- og Kønsforskning i Danmark.

Bente Rosenbeck:

LIDT TROSKAB OG SOLIDARITET VIL IKKE VÆRE AF VEJEN

Jeg hører nok til dem, der foretrækker, at foreningen ikke ændrer navn, men bevarer den dobbelte betegnelse kvinde- og kønsforskning. Det er ikke nogen stor hjertesag for mig. Det er til gengæld et mere omfattende ligestillingsbegreb.

Jeg hører nok til dem, der foretrækker, at foreningen ikke ændrer navn, men bevarer den dobbelte betegnelse kvinde- og kønsforskning. Det er ikke nogen stor hjertesag for mig, men jeg er dog heller ikke i tvivl om, hvad jeg vil foretrække. Det har selvfølgelig noget med tradition og historie at gøre. Lidt troløst er det at skifte navn efter kun ti år. Kønsforskningen havde ikke eksisteret uden kvindeforskning, og det var som kvindeforskning, det hele opstod i 1970'erne. Dengang handlede det om kvinder – ikke engang først og fremmest men kun. Kvinder havde igennem mange år været usynlige i historien, litteraturen etc., og nu skulle de graves frem. Kvindeforskningen havde heller ikke eksisteret uden kvindebevægelsen, og sådan set rækker foreningens rødder endnu længere tilbage til kvindesagsforkæmpere som Olympe de Gouze, Mary Woolstonecraft og mange flere. Selv om vi har fjernet os fra det politiske projekt, så er min ambition stadig at bidrage til at ændre kvindernes situation. Eller måske er min vision ble-

vet mere omfattende. Kvinde- og kønsforskningen kan bidrage til at formulere nye generelle værdier i forhold til samfundet som helhed. Så selv om jeg holder fast i traditionen, så ser jeg ingen modsætning til mandeforskning, idet jeg mener, at vi har et fælles projekt med at forandre videnskaben.

Hvis jeg endelig skulle finde en hjertesag, så er det et bredere ligestillingsbegreb. Det synes som om, det er på vej, hvis man læser i tidsskriftet *Kvinder, Køn og Forskning*, men ellers synes jeg, at danske kvindeorganisationer bygger på et alt for snævert og kønscentreret ligestillingsbegreb. For mig er det absurd, at vi har fået en ligestillingsminister med et departement, et videnscenter og et klagenævn, som kun vedrører kønsdiskrimination. Vi har i mange år haft et ligestillingsråd, som ikke behøver at præsentere sig nærmere, men som kun vedrører køn og som hidtil har kunnet udtale sig i klagesager, og så et etnisk ligestillingsråd med færre ressourcer og et mere begrænset kommissorium og ingen forandringer eller udvidelser i sigte. Hvorfor findes der ikke klagemuligheder her? Og hvem skal være minister for etnisk ligestilling? Ligestillingsministeren har lagt op til, at etnisk ligestilling evt. kan tages med, når klagenævnet har fungeret i en periode, men mange kvindeorganisationer er imod. Det er efter min mening både uklogt og trist. For mig har ligestilling ikke kun noget med køn at gøre. Jeg ser gerne alle former for uligestilling bekæmpet. Min

vision som forsker er at medvirke til en forandring og demokratisering af videnskaben, som rækker ud over køn. Vi argumenterer for, at det højner kvaliteten, når der kommer kvinder ind i videnskaben, men i en større sammenhæng handler det om at få variation og diversitet ind i en videnskab, der er blevet varetaget af en gruppe middelklasse mænd, der ligner hinanden alt for meget. Vi får en bedre videnskab, når så bred en gruppe som muligt får lejlighed til at benytte de redskaber, som videnskaben giver adgang til, og som kan benyttes til at løse de problemer, som samfundet står over for. Inden for kvinde- og kønsforskning findes der masser af redskaber, som kan perspektivere denne problematik. Vi er jo vant til at arbejde med teorier, hvor køn, klasse, race, etnicitet og alder tænkes sammen som elementer i et netværk af magtrelationer.

Første gang jeg gjorde mig disse overvejelser var i 1994, hvor jeg i forbindelse med et ophold i Oslo skrev en artikel i *Bulletin* (nr. 2 1994). Dengang havde Mogens Glistrup udbredt sit budskab "Ud med muslimerne" hen over morgenkrydderne, den dag jeg tog af sted. Og det fik mig til at tænke, at i konkrete situationer var racisme stærkere end sexismen, og at ligestilling måske ikke kun handlede om større lighed mellem kvinder og mænd – dengang en for mig kættersk tanke. Jeg er siden blevet mere og mere overbevist om, at det er vejen, vi skal gå. Ligestillingsarbejdet i det næste årtusinde er død-

født, hvis ikke det bliver bredt mere ud.

Bente Rosenbeck er dr. phil. og lektor ved Center for kvinde- og kønsstudier på Københavns Universitet.

FISSEFLOKKENS FEMINISTISKE SKRIDT

Af Eva Bendix Petersen

Fittstim, red. Linda Norman Skugge, Belinda Olsson & Brita Zilg, Bokforlaget DN, Stockholm, 1999, 154 sider.

Hvad den nye svenske bog *Fittstim* måske har manglet i faktiske danske læsere, har den i hvert tilfælde fået tilbage i mediemæssig omtale. Her i landet har journalisterne især været optaget af spørgsmålet om hvorfor bogen med den provokerende titel ikke er skrevet af danskere og lidt bredere: Hvorfor danske feministe i modsætning til deres nordiske ligesindede er forsvundet, er blevet tavse.*¹

Nuvel, det spørgsmål må naturligtvis besvares med nye spørgsmål; om det faktisk synes at forholde sig sådan, at dansk feminisme er en død sild, eller om betingelserne for at diskutere fænomener der i vores kultur kategoriseres som feministiske gør det vanskeligt at nå ud i det særlige rum, som markerer at en stemme kan betegnes som ikke-tavs, eller om feminismen måske kommer i helt andre udgaver end vi er vant til og at den derfor ikke

kan decibel-tjekkes med de gamle parametre?

Jeg nægter af flere grunde at godtage diskursen om den danske feminisme tavse endeligt og manglende aktualitet. Jeg mærker hos mig selv, og ser hos andre, en lyst til og et behov for (selvom behovsdiskursen er grusom) at tænke feministisk på andre måder end dem vi har haft adgang til – og den svenske debatbog *Fittstim* er et bud på en feministisk stemme jeg kan synge med på. Den lægger præcis det snit som jeg betragter som anvendeligt og kraftfuldt, uden dermed at sige at det er det eneste snit, eller det eneste rigtige snit, eller det sidste snit.

Fittstim er en antologi af 18 personlige beretninger skrevet af kvinder i alderen 17-32. Journalister på Weekendavisen hævder at bogen med dens konkretiserede fortællinger om seksualitet, kropsfiksering, selvverd og længsler ikke diskuterer ligestilling eller politik, men at kvinderne derimod blot diskuterer sig selv i en temmeligt navlebeskuende tone (Weekendavisen 15.10.99).

Men spørgsmålet er, om ikke den slags ytringer netop er udtryk for de hegemoniske, diskursive afgrænsninger mellem politik og ikke-politik, mellem relevant og ikke-relevant, mellem den-rigtige-type-feminisme og den-forkerte-navlebeskuende-slags, som gør, at det bliver vanskeligt at opdage, at se, at der er feministiske bestræbelser i gang? Måske leder man de forkerte steder, når man forventer at feminisme kun kommer ikklædt kvinder med ble om hovedet der står

og skriger i det øverste af lungen? Måske bør man overveje, om det ikke er egne begrænsninger som gør det umuligt at se 'det politiske' i andet end 20.000 på Rådshuspladsen i regnvejrs?

Jeg bliver rasende, når det hævdes at en bog som *Fittstim* ikke diskuterer politik. Naturligvis fordi jeg besvarer spørgsmålet 'hvornår er man/noget politisk?' på andre måder end nævnte journalister gør. Politik må i mine øjne forstås i relation til Foucaults magtbegreb, der jo som bekendt siger, at magt ikke noget nogen har og andre ikke. Magt, siger Foucault, har ikke en substans, det er ikke en ting som kan besiddes, uddeles, afgives eller mistes, men noget der udøves. Magt er noget der cirkulerer i relationerne mellem mennesker, hvor de forståelser vi har om hvad der er rigtigt og hvad der er forkert er udtryk for (nogle af de) magtrelationer vi er indlejret i (Foucault 1980). Magt både muliggør og betinger individer, dvs. vi bliver til mennesker ved at gøre de historisk og kulturelt specifikke magtrelationer vi fødes ind i til vore egne, og samtidig bidrager vi i den proces til opretholdelse og videreudvikling af dem.

Magt er derfor ikke noget uden for individet, noget adskilt fra individet, men noget som konstituerer individet, noget der lever af individerne; Og de kulturelt specifikke magtrelationer reproduceres og ændres gennem vore diskursive og sociale praksisser. 'Det politiske' bliver i den forstand til et spørgsmål om *hvor-*

dan enkeltindivider og grupper af individer reproducerer og ændrer, eller *forhandler*, disse diskursive og sociale praksisser. Forhandler de gennem deres talen, handlen og følen til fordel for de herskende forestillinger om eksempelvis attraktiv heteroseksuel maskulinitet som noget handlekraftigt og muskuløst, ja så reproduceres disse specifikke forestillinger og giver konkrete individer og grupper af individer nogle særlige præmisser for at fremstå som kulturelt genkendelige attraktive heteroseksuelle mænd. *Udfordrer* de derimod denne forestilling, ved f.eks. at udtrykke en anden type maskulinitet, ved eksempelvis at hævde at det mest grundlæggende ved heteroseksuel attraktiv maskulinitet må være evnen til at drage omsorg for samfundets små aktører, ja så går de ind og bryder med den ovennævnte forestilling. På den måde er alle typer udtryk, alle typer udsagn og handlinger indlæg i forhold til og til fordel for bestemte forståelser (hvor nogle er mere magtfulde og træge end andre). Der findes ingen neutrale udtryk, der findes ikke fravær af udtryk. Selv de der forhandler til fordel for de mest 'almindelige' udtryk, de der, om man så må sige, går i et med tapetet, er med i kampen om hvordan de kulturelle forestillinger, og dermed vores omgivelser, skal se ud – disse specifikke aktører forhandler jo til fordel for konventionelle udtryk, f.eks. kulturopretholdende og cementerende forestillinger om køn. Ingen kan melde sig ud af forhandlingerne – og

det er i den forstand, at alle er 'politiske', uanset om forhandlingerne, udtrykkene, de måder vi hver især lever kultur på, er reflekterede eller ej.

Og det er i det lys, jeg mener *Fittstim* skal læses. Tag blot bogens forside med dens turkise nittebesatte trusser og dens skægpest-hærgede bikinilinie; billedet er et stykke diskursiv praksis og et forhandlingsindlæg der rykker i disse tider hvor forestillingen om attraktiv kvindelig kontinuerligt genfortælles som hårløs, glat og pletfri. Hvad skal vi med dette uæstetiske bud på kvindelig, hvad skal det gøre godt for?

Betragtes bogen og dens 18 personlige beretninger inden for det 'politiske' forståelsesunivers jeg her taler for bliver den alt andet end apolitisk. Men hvordan skal det forstås?

I fortællingerne får vi indblik i konkrete kvinders håndtering af de tilgængelige forestillinger om kvindelig, som de på den ene side har måttet gøre til deres egne for at kunne fremstå såvel indadtil som udadtil som kulturelt forståelige kvinder, og på den anden, har det problematisk med. Forestillingerne om den seksuelt attraktive og ønskværdige heteroseksuelle kvinde som omvandede paradoks mellem tilgængelighed og uopnåelighed beskrives ikke i de traditionelle baner som noget entydigt forførdeligt. Paradokset, ambivalensen og de hårfine balanceringer fremstilles netop så dobbelttydige som de er: Dels som et grundvilkår man som heteroseksuel kvindeligt kropsmærket i en eller anden udstrækning

må tage på sig eller forholde sig til for at føle sig 'kvindelig', for at føle sig 'rigtig' og 'vellykket', og dels som noget der føles snærende, begrænsende og undertrykkende. Undertrykkelsen ligger således ikke kun i form af et ydre krav der bliver dikteret ovenfra, dikteringen er om man så må sige blevet installeret i os selv i vores proces med at tage vores kropsmærke på os, i vores proces med at blive kulturelt genkendelige kvinder. Og at tage sit kropsmærke på sig er et grundvilkår i vores kultur, hvis man da skal fremstå som et kulturelt genkendeligt og acceptabelt individ (Søndergaard 1996).

De 18 beretninger giver os mulighed for at lytte til hvordan enkeltindividerne tager og har taget deres kropsmærke på sig, hvordan de gør og har gjort de tilgængelige kulturelle forestillinger om femininitet til egne. En proces som aldrig slutter, og som er både smertelig, nødvendig og tilfredsstillende. Og beretningernes fremvisning af denne emotionelt ambivalente internaliserede disciplinering giver indblik i præcis hvor vanskeligt det er at 'at løsrive sig' fra de aspekter der føles mest undertrykkende, fordi disse 'de mest undertrykkende aspekter', f.eks. forventninger til kvinder om at have blik for, og derfor ansvar for, sociale relationer, også er dem der overhovedet gør kvinder i stand til at indgå i de relationer de ønsker med andre mennesker. Det ubarmhjertige problem er, at man konstitueres af de begrænsninger man samtidig ønsker ændret.

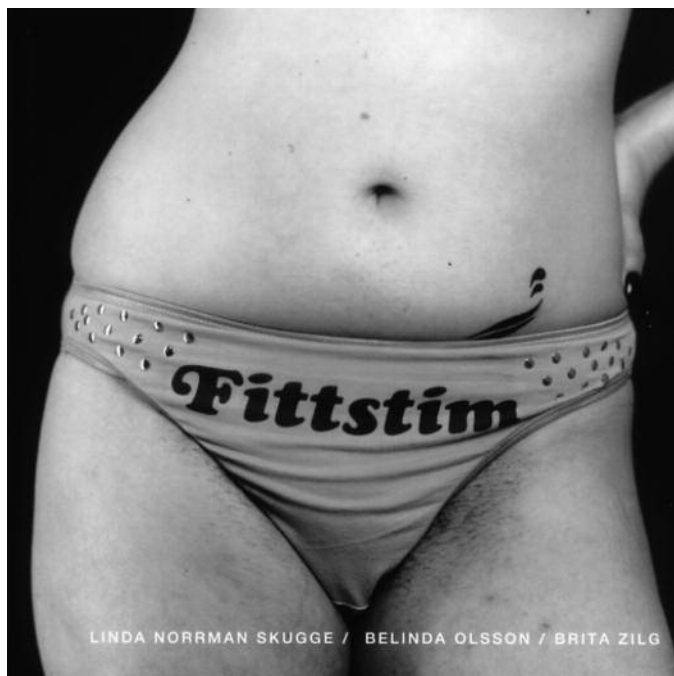
Fittstims mangel på konkrete monstre, konkrete fangevogtere og konkrete undertrykkere, uden dog dermed at sige at der ingen monstre er, kan måske siges at være kendetegnede for en ny type feminisme, og netop sådan en type feminisme som Weekendavisens journalister har svært ved at få øje på – for hvad er feminisme uden en konkretiseret undertrykker, hvad er feminisme uden objektgjort vrede? Problemet er ikke så meget det at blive vred, for vreden løber som en rød tråd igennem bogen, men vredens årsag, eller dens mål, har ikke kun ét ansigt, kommer ikke kun i form af 'patriarkatet', 'systemet', 'manden', 'rødstrømperne' eller en lignende almægtig fjende. Der er forældrene, veninderne, skolekammeraterne, kæresterne, lærerne, bladene, tvserierne, den allestedsnærværende objektgørende porno, egne succeskriterier, luder/madonna-komplekserne, kropsidealerne etc. etc. i et forvirrende og komplekst sammenrend. Og netop dette komplekse og forvirrede billede af undertrykkelse, som noget der både finder sted, i, imellem og uden for os, er måske netop det der gør *Fittstim* så attraktiv for en ny generation af feminister. Vi er vrede, vi føler os undertrykte, vi føler os afmægtige – ikke nødvendigvis over for et konkretiseret dig, men over for et netværk af abstrakte krav, forventninger og betingelser, der har alt andet end abstrakte konsekvenser.

Og yderligere: Godt nok tager vi hver især de mangfoldige kulturelle forestillinger om fe-

mininitet på os, godt nok er der tale om internaliseret disciplinering – men det betyder ikke, at vores vrede er vores eget personlige problem og ansvar. *Fittstim* formår nemlig at vise hvordan alle de meget forskelligartede erfaringer med uretfærdighed, overgreb og marginalisering alligevel ikke kun synes at kunne forklares eller forstås i lyset af det konkrete kvindelige individs personlige håndtering af disse fænomener, hendes særegne individualitet, men at der løber nogle tråde, nogle mønstre, der samler de individuelle og konkrete erfaringer. Det lykkes bogen at vise hvordan kvinder kommer i mange udgaver, at de er forskellige og lægger vægt på noget forskelligt – men at dette ikke betyder, at de ikke har noget til fælles. De billeder, de metaforer, de fortællinger og ‘storylines’ individer med kvindeligt kropstegn har adgang til når de sammenstykker deres egne subjektive udgaver af kvindelighed er fælles – er tilgængelige som kulturelt specifikke feminitetskonstituent, som brikker vi samler op og gør til egne (eller under alle

omstændigheder må forholde os til).

Én af de tråde som netop løber igennem mange af *Fittstims* beretninger handler om kvindernes erfaringer med at skulle gøre sig attraktive. Det

Omslagsfoto til *Fittstim*

synes samlende for fortællingerne at der knokles og biksyes med det her attråværdighedsprojekt – at dét der fra omgivelserne, og i nogen grad fra dem selv, bliver betragtet som attråværdigt positionerer kvinderne som relativt underordnede, relativt passive, og kropsligt approprierede når de eksempelvis skal indgå i den heteroromantiske parkonstellation. Kvinderne skal behage og gøre sig til på bestemte måder, dels for at opfylde omgivelser-

nes forventninger og dels for at føle sig vellykkede, vellidte og rigtige – men samtidig er der også noget som bare skriger i dem.

Og måske er det netop det projekt forsiden går ind og kommenterer? At bestræbelserne (at barberer bikinilinie) for at gøre sig lækker (lækker kvinde = glat & fejlfri med kropsbehåring fordelt i de rigtige mængder på de rigtige steder og *ikke* andre), risikerer at medføre præcis det modsatte (betændte bylder i skridtet). Måske man bare skulle droppe det projekt? Hvem er det vi ønsker at behage og til hvilken pris?

Det feministiske snit *Fitt-*

stim lægger, som jeg synes er så attraktivt, handler først og fremmest om at synliggøre at køn har en betydning *også* i de situationer som ikke har kønnet inde som eksplicit fortolkningsramme. Når vi taler om drømme om og forventninger til fremtiden. Når vi taler om mobning i skolegården. Når vi taler om fodbold og forbilleder. Denne type synliggørelse trænger ned i de komplekse og subtile processer der løber mellem individ og samfund og

bringer køn ind som en meget betydningsfuld del af den processering. Køn er ikke kun noget der foregår på arbejdspladsen når kvinder får mindre i løn end deres mandlige kolleger, køn er ikke kun noget der går ind og adskiller mænd og kvinder i prestigetunge og prestigelette erhverv og karrieretyper. Pointen er, at hvis vi ikke får synliggjort kønnets gennemgribende betydningskabende funktioner, som såvel muliggørende som begrænsende, så nytter alle gode ændringsbestræbelser ikke en pind. Det nytter ikke at blive ved med at insistere på det ene fremragende ligestillingsinitiativ efter det andet hvis alle andre end kønsforskerne og ligestillingsarbejderne synes at vores betingelser for at klare os på f.eks. arbejdsmarkedet afhænger af vores personlighed, vores kompetencer og evner. Hvis ikke koblingen mellem vores personlighed, kompetencer, og evner *og* vores køn synliggøres, eller hvis ikke det synliggøres hvordan det at italesætte køn som irrelevant faktisk kan virke diskriminerende for det ene eller det andet køn i konkrete sammenhænge – ja, så forbliver alle de gode feministiske aspirationer resultatløse. *Fittstim* er et godt bud på hvordan vi kan sætte køn på dagsordenen i de åh-så-ligestillede og åh-så-kønsneutrale, nordiske lande, hvordan vi får påbegyndt de kulturændrende bestræbelser der skal til.

Fittstim eksponerer som sagt en række af de storylines der er tilgængelige når vi lever vores køn. Dermed bliver det muligt at betragte disse storylines,

metaforer og processer; muligt at forstå de individuelle og kollektive forhandlingsprocesser bedre. Det bliver muligt at se dem lidt udefra eller ovenfra. I eksponeringen bliver det muligt at reflektere over de sociale konstruktioner der konstituerer os selv og andre – og overveje hvorvidt vi ønsker at reproducere dem eller forsøge at ændre dem. Når f.eks. at-tråværdighedsprojekterne bliver synlige bliver det også muligt at åbne en diskussion af hvad de betyder for det enkelte individ og for grupper af individer. Det bliver med andre ord muligt at åbne og destabilisere de kønnede diskursive og sociale praksisser.

*Fittstim*s feministiske snit er derfor i mine øjne et fa-belagtigt bidrag til det større feministiske projekt der handler om at sætte køn på dagsordenen. Og ikke kun kvindernes køn, men også mændenes. Vi bliver nød til at forstå og diskutere kønnene i relation til hinanden, for i konstitueringen af den ene kategori ligger der en betydningskabende afgrænsning fra den anden. Fortæller kvinderne i *Fittstim* at de lærer at attraktiv heteroseksuel kvindelig seksualitet handler om relativ underordning, relativ passivitet, ja så bliver der i samme moment sagt en masse om maskulinitetskonstituerende heteroseksuel mandlig seksualitet.

Det kan imidlertid være berettiget at spørge om det er nok at eksponere de kønnede enkulturationsprocesser – de processer der løber mellem kultur og individ? Er det nok blot at åbne op for posen, at

eksponere og betragte de tilgængelige storylines, de kulturelle forestillinger om kønne? Vil det overhovedet ændre noget?

Måske vil en sådan fremvisning i sig selv generere ændringer. Opmærksomheden på køn, synliggørelsen af dets betydning selv for den neutrale man(d), vil forhåbentlig give de forskellige forhåndenværende ligestillingsinitiativer de betingelser der skal til, for at de kan få det ønskede gennemslag og den ønskede effekt. Men dette vil kun være et skridt på vejen. På lang sigt vil synliggørelse ikke i sig selv ændre de dominerende og træge forestillinger om kvindelighed, der sender individer med kvindeligt kropstegn ud i heftige individualiserede slåskampe mod eksempelvis behagssyndromet.

Den australske feminist Bronwyn Davies foreslår at skridtet efter synliggørelse hedder: Nye storylines. Vi må fortælle andre historier om kvindelighed (og dermed mandlighed), vi må fremstille nye billeder at spejle os i, nye metaforer at forstå os selv og andre igenem. Og på vejen mod de nye diskursive og sociale praksisser kan det være lærerigt at genlæse og genskrive nogle af de fortællinger om kvindelighed, vi har haft og stadig har til rådighed. Davies skriver: "Cixous has been of central importance in the task of reworking old discourses and generating new ones. In much of her writing, she explicitly challenges elements of existing discourses. One of her strategies is to tell the old stories again but in such a way that the unacceptable

features of them become painfully clear:

“Once upon a time... once... and once again.

Beauties slept in their woods waiting for princes to come and wake them up. In their beds, in their glass coffins, in their childhood forests like dead women. Beautiful but passive; hence desirable; all mystery emanates from them. It is men who like to play dolls. As we have known since Pygmalion... She sleeps, she is intact, eternal, absolutely powerless. He has no doubt that she has been waiting for him forever.

The secret of her beauty kept for him: she has just the perfection of something finished. Or not begun. However she is breathing. Just enough life – and not too much. Then he will kiss her. So that when she opens her eyes she will see only him; him; him in the place of everything else, all him” (*Cixous, citeret i Davies 1992*).

Davies har dog om nogen blik for hvor gennemgribende ‘de sædvanlige storylines’ er forankret i os, er konstituerende for vores oplevelse af om noget er naturligt/unaturligt, smukt/grimt etc. og derfor hvordan det ikke er et spørgsmål om *bare* at skabe nye fortællinger. Vi har at gøre med nogle særdeles sejlivede og træge konstruktioner, som blandt andet er sejlivet og træge fordi vi selv

reproducerer dem samtidig med vi prøver at overskride dem. For at forstå hvordan vi lærer os disse sejlivede og træge kønskonstruktioner har Davies læst feministiske eventyr for drenge og piger i førskolealderen og studeret deres forhandling af disse fremmedartede diskurser, hvor kvinderne kanøfler dragerne og ejer hele kongeriget. Allerede i 4-5 års alderen mestrer kulturens små aktører til fingerspidserne fortællingerne om eksempelvis attraktiv kvindelighed som noget relativt underordnet, relativt passivt – hovedparten af børnene reagerede nemlig på de alternative storylines ved f.eks. slet ikke at kunne se det helteagtige i heltindens bestræbelser (hun burde være optaget af at se pæn ud og den slags) eller at fortælle den mandlige rolleindehaver (ham der blev reddet af heltinden) frem som den virkelige helt (Davies 1993).

Der er på den måde nok at gå i gang med, hvis man anerkender det at fortælle nye historier, at skabe nye billeder etc. som feministisk ændringsredskab.

Fittstim er i mine øjne et kærkomment feministisk skridt hen mod nye femininitets- og maskulinitetskonstruktioner i og med dens eksponering af de forskellige individuelle kampe for, med og mod kollektive kønskonstruktioner. Og skal vi ændre disse kollektive køn-

skonstruktioner, er det afgørende vigtigt at kende dem, at kunne sætte ord på dem og forstå hvordan de virker som samtidigt konstituerende og begrænsende. Med Davies’ klassiske formulering: “Any reading against the grain implies a detailed knowledge of the grain itself” (Davies 1992, 74).

NOTE

1* I august udkom en norsk udgave af *Fittstim, Råtekst*, og en dansk udgave, skrevet af danske journalister, er på trapperne.

LITTERATUR:

- Davies, Bronwyn (1992): Women’s subjectivity and Feminist Stories, in Michael G. Flaherty and Carolyn Ellis (eds.) *Investigating Subjectivity – Research on Lived Experience*, Sage, London and New York.
- Davies, Bronwyn (1993): *Shards of Glass: Children reading and writing beyond gendered identities*, Hampton Press, Cresskill, New jersey.
- Foucault, Michel (1980): *Power/Knowledge – Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, Pantheon Books, New York.
- Søndergaard, Dorte Marie (1996): *Tegnet på Kroppen: Køn, Koder og Konstruktioner blandt unge voksne i Akademia*, Museum Tusulanums Forlag, København.

*Eva Bendix Petersen
ph.d stipendiat, Sociologisk Institut, Københavns Universitet*